

Адыгэ Макъ

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесим
пъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къыдэкы

№ 47 (22496)

2022-рэ ильес

ГЪУБДЖ

ГЪЭТХАПЭМ и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтыутыгъэхэр ыкчи
нэмыйк къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ иғъэзет

Еджэпли 9-мэ гъэцэкІэжынхэр ащырагъэжьагъэх

Адыгейм и Лышъхъэ Къумпыл Мурат зэлуклэу зэрищагъэр зыфэгъэхыгъагъэр еджаплэхэм яигъэкотыгъэ гъэцэкІэжын республикэм зэрэшыпхыращищтым ипрограммэ иғъэцэкІэн.

Мы юфтьхабзэм хэлэжьагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ ишьэрьльхэр зыгъэцакъеу Клэрэцэ Анзаур, Адыгейм гъэсэнгъэмрэ шлэнгъэмрэкэ иминистрэ ишьэрьльхэр зыгъэцакъеу Евгений Лебедевыр, республикэм псэольшынымкэ, транспортымкэ, унэ-коммунальна ыкчи гъогу хъизметымкэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Лафышъэ Рэмэзан, къалэхэмрэ районхэмрэ япашхэр, гъэсэнгъэм имуниципальна къулыкъухэм яешъхэтихэр, еджаплэхэм ядиректорхэр, подряднэ организациехэм ялтакъохэр.

Республикэм и Лышъхъэ агу къызэригъэцкыжьагъэмкэ, шьолтырхэм яеджаплэхэм яигъэкотыгъэ гъэцэкІэжын къахэзильхъагъэр партиеу «Единэ Россиер» ары, Урысые Федерациим и Президентэ Владимир Путиным ащ

къыдьыригъештаг. Къэралыгъом ипащэ пшъэрьль зэрэфишигъэм тетэу Урысыем и Правительствэ а юфтымкэ федеральнэ программэ зэхигъэуцуагъ.

Шьолтырхэм алерхэм ащыщэу Адыгейм ащ хэлажьэмэ зэрэшлонгъом фэхъэхыгъэ тхылтыр къытыгъагъ. Мы ильесим федеральнэ программэм тегъепсихъагъэу къалэу Мыекъуапэ, Мыекъопэ, Шеуджэн ыкчи Красногвардейскэ районхэм яорганизациехэу гъэсэнгъэ зыщарагъэгъотхэрэм ащыщхэу 8-мэ ягъэцэкІэжын зэхашщт. Зэхэубытагъеу къэплон хъумэ, сомэ миллион 600-м ехъу ахэм апэуагъэхъащ, сомэ миллион 596-р федеральнэ бюджетым къыхэкъыщт. Ащ нэмийкэу программэу «Къоджэ чын-пэхэм яхэхъоныгъ» зыфыорэм диштэу Хъакурынхъаблэ дэт гурит еджаплэу N 1-м иғъэцэкІэжын рагъэжъагъ.

«Дэгъоу ыкчи піэльэ кіекіхэм къаклоц а еджаплэхэм ягъэцэкІэжын ехъигъэ пшъэрьльтир тапашхъэ ит. Мыш дэжым къэлэцыкъухэм ны-тыхэмни ар амал зэрийкэ зэрар афэмыхууным тываэ тедгъэтин фэе. Ащ къыхэкіеу юфшіэнхэм анахыбэр къэлэцыкъухэр зыщицэсийтхэ лъэхъаным зэшшотхынхэу тетыубытагъ. ГъэцэкІэжынхэр зыщицыкъоштхэ лъэхъаным еджэнир зэрээхэшгээштээр икьюу цыфхэм алъыжъугъээс. Еджаплэхэм, аужыпкъэм класс зэфэшхъафхэм, ны-тыхэм яеплыкъэ къыдэшьультийтээ, а пшъэрьльтир зэфэшхъафхэу ащызэшшохыгъэ хъущт: пэлдэзгъэ шыкіэм къыщыублагъэу къэлэцыкъухэр піэльэ гъэнэфагъэкэ нэмийк еджаплэхэм клонхэм иамал щыэнним нэсыжъэу. Джыри зэ къэсэ-

южы: гъэсэнгъэр зэрээхэшагъэм зыпарэки ащ изэрар къекынэу щытэп, еджаплэхэм ядиректорхэмрэ язувчхэмрэ а юфыгъом ренэу анаэ тырагъэтин фэе. Министрэхэм я Кабинет пшъэрьль фэсэшы юфыгъоу къэцүхэрэм яэшшохынкэ подряднэ организациехэм яшыагъэ арагъэкынэу. Тызэгъусэу къинигъохэр щыдгъэзынхэ фэе», — къыуагъ Адыгэ Республики и Лышъхъэ.

Мы зэлуклэм муниципалитетхэм япашхэм, еджаплэхэм ядиректорхэм, подряднэ организациехэм ялшхэтихэм аягъэцэкІэжынхэрэ псэуальэ пэпчыкэ еллыккэу ялэхэр къышауагъэх.

Клэххэр зэфихыссыжхээ республикэм и Лышъхъэ джыри зэ агу къыгъэкыжыгъ юфышху зэшшохыгъэн фаем мэхъанэу иэр зыфэдэр. Зэрэхагъеунэфыкыгъэмкэ, еджаплэхэр иғъэкотыгъэу загъэцэкІэжынхэрэ нэүжым ахэм къапэу чын-пэхэмрэ спортивнэ юфтьхабзэхэр зыщицэрахъэхэрэмрэ зэтырагъэшьультийтээ.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

Адыгэ ИльэссыкІэм имэфэкI

Адыгэхэм шэнышу зэрафэхъугъэу, ИльэссыкІэм мэфэкыр гъэтхапэм и 21-м иғъэкотыгъэу хагъэунэфыкыгъ.

Республикэм культурэмкэ и Министерствэ, Адыгейм лъэпкъ культурамкэ и Гупчэ, республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» мэфэкыр фэхъэхыгъэ юфтьхабзэр зэхашагъ.

Адыгейир къэралыгъо гъэпсыкэ илэу зыпсэурэр ильесим 100 мыгъэ мэхъу. 2022-рэ ильэсир Урысые ѡыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэр якультурнэ къэнэр я Ильэс.

— Мэфэкыр, культурэм хэхылдэгъэ юфтьхабзэрэхэр республикэм Ѣызэхашхээзэ, Адыгейм Ѣыпсэурэ лъэпкъхэм языкыныгъэ мэпти, — къитиуагъ республикэм иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхаматэу Лышьыкъо Рэмэзан.

Театрализованнэ мэфэк зэхахьэм къимафэмрэ гъатхэмрэ зэрээхэкыжьыхъэрэр, тигъэу къепсырэм фэбагъэр къытфихырэм гушхоныгъэ.

зэрэтигъешырэр, ом изытет чыгулэхъэм мэхъэнэ ин зэрэратырэр, нэмийк лъэпкъ шэн-хабзэхэр къыцагъэлэгъуагъэх. Адыгэ Республикэм и Лышьыкъ театреу Цэй Ибрахымэ ыцээ зыхырэм иартистхэр, ансамблэхэр «Абрекхэр», «Мыекъуапэ инэфильхэр», «Майкопчанкэр», «Синдикэр», «Ашэмэзэр», орддохъеу Нэгъой Азэ, Даутэ Сусанэ, Еутых Вячеслав, нэмийкхэри мэфэк пчыхээзахъэм хэлэжьагъэх.

Адыгэ Республикэм культурэмкэ иминистрэ игуадзэу Кушуу Светланэ, къэзэхъэм, къэндзалхэм, ермэлхэм яобщественнэ организациехэм ялтыкъохэр зэхахьэм къыцагъуущагъэх.

Артистхэу Тхъаркъохъо Теучожъ, Хъакъуй Анзаур, Жъудэ Аскэрбий, Болэкъо Адам, нэмийкхэм къашыгъэ рольхэм театраллизованнэ едзыгъохэр къагъебаигъэх.

Лъэпкъ Ыэпласэхэу Гумэ Ларисэ, Цурмыт Рузанэ, Хъакъунэ Эльзэ, Гостэкъо Рустын, Тэшшу Нурубый, Боджэкъо Бэлэ, нэмийкхэм ялофшагъэхэр къагъэлэгъэх. 2021-рэ ильесим Адыгеймкэ спортсмен анахы дэгъухъеу Адыгэ Хасэм къыхихъэхэм афэгушуагъэх, шүхъафтынхэр аратыжыгъэх. Адыгэ

орэхдэмкэ, къашьохэмкэ ИльэссыкІэм мэфэк зэхахьэр аухыгъ.

2022-рэ ильесир ильес мафэ тфэхъунэ зэкіми тафэльяо. **EMTЫЛЫН Нурбый.**

Республикэм ишацэ ермэлзыкъим щың э уасэхэм альшпльагъ

Шхыныгъохэм ауасэ кызэтөлжэгъэним фэшл өрмэлүүхэр нахыбэрэ зэхэцгъэнхэм Адыгэ Республикаем и Лышьхьэу Къумпъыл Мурат пхъашэу лъэпльэ.

БлэкІыгъэ шэмбэтым Мыекъуапэ щызэхашгээ ермэлыкъым Адыгэ Республикаим и Лышхъэ щылагъ ыкчи мы унашьор зэрагъэцакіэрэр ыуплъэкүгъ. Гъомылэпхъэ зэфэшхъафэу къиращэллагъэхэр ыкчи ахэм ауасэ зыфэдизыр аш зэригъэлтэгүгъ. Щэпіэ сатырхэм ательыгъэх – хъаджыгъэм хэшыкыгъэ шхыныгъохэр ыкчи іашу-лушухэр, лыр, шъоур, хэтэркіхэр ыкчи пхъэшхъэмышхъэхэр, щэхкіхэр ыкчи пцэжыве пъэпкэ зэфэшхъафхэр, дагъэр, шъоушыгъур, нэмыхкіхэри.

мафэ къэс льыпльэнхэу Адыгеим ипащэ пшъэрыйль афишыгъ.

Ермэлыкъым щыптуута?

Зыгъэпсэфыгъо мафэхэм Мыекъуапэ игупчэ щызэхашгээ ермэлыкъым тэблэгъягъ. Аш илофшіэн пчэдэжым сыхъатыр 7-м ригъажаягъ. Анахь зыщижъот уахътэу къытшошыгъэм, сыхъатыр 10-м ыныкъохэм адэжэ тытхъаягъ, аудыр къэпшэфынэу тельхъыгъэл. Мафэм

мафэ къэс лъыпльэнхэу Адыгеим ипащэ
пшъэрыйль афишыгь.

Ермэлжүүлэх шыныгүйн?

Зыгъэпсэфыгъо мафэхэм Мыекууапэ
игупчэ щызэхашгээгъа ермэлкыкым тэ-
блэгъагъ. Аш илофшэн пчэдыхжым
сыхатыр 7-м ригъажьагъ. Анахь зыщы-
жьот уахтэу кытшюшыгъэм, сыхатыр
10-м ыныкъохэм адэжь тытэхьагъ, ау-
ллыр къепщэфынэу тельяжьыгъэп. Мафэм
ом изыттей уигъэрэзэн дэдэу щытыгъэп,
ащ өмьльтигъэу щэфаклоу тетыгъэрэ-
маклоэп. Щаклоу ыкли щэфаклоу къеклонлэ-
гъэ нэбгырэ заулэмэ гүшүйэгъу тафэ-
хъуль.

**Станицэу Дондуковскэм былымыл
къизыщыгъэ ШОРЭ Русльян:**

— Тэ *тиунаагъокІэ дгъэшхэгъ*
былымышхъэ неп ёрмэлы-
къым къэтщагъ. Мары зэрэ-
шиульэгъоу къытфэнагъэр ки-
лограмм заулэ ныІэн, сыха-
титIум къыкIоцI зэбгырахыгъ.
Лым ыуасэр — цагэр сомэ
410-рэ, «антрекот» зыфаIорэр
— 450-рэ, лыгххүр — 600. Къе-

клошт шэмбээтми тыкъэклошт

«Агрокомплексри» шэмбэт ермэлтэй къым къеклоньаг. Аш испециалистуу Сергей Коваленкэм гүшүүлэгтүү тыфэхъугь.

— Цыфхэр анахъ къызык! Еупчэхэрэгъомылапхъэхэм къолыр ашыц. Непашац осиппилагы: сомэ 240-рэ, 260-рэ, 280-рэ ыкы 300. Анахъеу къызык! Еупчэштыгъэхэр цэгэ зэхэльхэмрэ пшъэмкыткыгъэхэрэ. Зэрэчныэм емылтыгъэхэр, цыфхыби кытэолагь, дэгъоутышагь.

АО-у «Дондуковский элеватор» зын фильтром ипродукции ермэлжүүлүм кынраащелдигээ. Аш ишэктэй бзылъфыгъээ кызызэриуагъэмкіэ, ашпээрэ сорт зилэхъаджыгъэ килограмми 5 зэрыифэрэд дэзюор соми 145-кіэ, тыгьэгъээ дэгъэлитри 5-р — сомэ 450-кіэ ашагь. Да-гъэр псынкіэ дэдэү 1уқыгь, хъаджыгъээми бэл къэнэгъагъэр.

Мы уехали в Казань на берега Волги. Мы уехали туда, чтобы увидеть ермаковский кремль и пещеру Аман-Кая. ООО «Титан» организовало для нас экскурсию по Казани и окрестам. Мы уехали туда, чтобы увидеть ермаковский кремль и пещеру Аман-Кая. ООО «Титан» организовало для нас экскурсию по Казани и окрестам.

*сэри тыкъэкІоныр тикІас.
Былымылыр ыкІи картофыр
ары тызыфаер. Лыр тедгъо-
тэжсыгъэп, къуае, картоф,
пхъэшъхъэ-мышъхъэхэр къэ-
тишэфыгъэх. Анахъэу ермэлы-
къым тэ тыкъызыкІауагъэр
унэе хъызмэт зиІэхэм къагъэ-
кІыгъэхэр къиращэлІэнхэм ты-
щыгугъэу ары. Джасц фэдэу
уасэхэми мэхъянэ яI. Къыхэзгъэ-
щымэ сишоигъу, бэдзэр ыкІи
туchan зэфэшъхафхэм агъэнэ-
фэрэ уасэхэм анахь пыутэу не-
пэрэ ермэлыкъым гъомылахъэ-
хэр зэрэщаагъэхэр.*

Наталья ВАГАНОВАР, пенсионер:

— Шэмбээт къэс ермэлыхын
сыкъэкло, мы чыпIэм пэмы-
чыжьезу сищэпсэу, сэркIэ гуп-
сэф. Уасэу тельхэр ныут дэдэу
сфэIоштэн ыкIи льапIэхэн, ау
къирацэллагъэхэм язымет
дэен. Къепицэфыщтмэ, гъомы-
лаххьэр бэдэд, ау лыр макIэ.
Пцэжьые лъэпкъэу узыхэдэ-
щтыр багъэ ыкIи къесицэфыгъ.
Джы сылтыкIотэнышь, кар-
тоф сицэфыши.

Щэфаклохэм ашыщхэми гүщы!эгъу тафэхь угъ.

Светлана Б., ишъхъэгъуси кыгъугъ:
— Ермэлыхъкъым сишъхъэгъуси

Тэри тыкъыльыкlotагъ, тизыплыхъан лъыптыдзагъ. Пхъешъхъэ-мышъхъэу анахъбэу тельтигъэр мылэрысэр ары. Ыуаси уигъэрээнэу щытыгъ, сомэ 35 — 50. Тучанхэм ащ ыуасэ соми 100-м ашишыкъы.

Хэтэрыкхэм ашыщэй картофыр хъо-
игье — зы килограммым сомэ 35 —
45-рэ төфэ. Бжын лъэпкэ зэфэшхъяф-
хэм (ашьоки, яинагъэки зэтекых) сомэ
30 — 45-рэ aralyalIещтыг. Чыылльым
сомэ 50, пхыр — сомэ 55-рэ, помидорырим — сомэ 200, нэшбэгум соми
160 — 180-рэ ауас.

160 – 180-рэ ауас.

Къэтльэгүйгъэм зэфэхьысыжьэу фэтшын тълэкыщыр зы — къэлэ бэдзэрым ыкчи тучанышхохэм ябгъапшэмэ, уасэхэр лъэшэу зыщызэтекырэ гъомылапхъэхэр ахэтих, зыщызэфдэхэри къыхэкийх. Сыхьат пчагъяу узыщыклюреми ельтыгъяу ермэлыкъым тель уасэхэр зэхъокийх. Зыгъэпсэфыгъю мафэхэм зэхащэрэ ермэлыкъхэм бэкчэ нахь пыутэу гъомылапхъэхэр къащыпшэфынхэ зэрэплъэкыщыр мы мафэм нафа къытфэхъуль.

ІЭШЬЫНЭ Сүсн.

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

АР-м и Лышъхъэ Красногвардейскэ районым щыГагъ

Лъэпкъ проектэу «Демографиер» зыфиорэм тегъэпсыхъагъэу псэуплэу Красногвардейскэм физкультурнэ-спорт комплексым ишын щэкю. Адыгейим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат йофтшэнхэр зэрэкохэрэм зыщигъэгъозагъ.

Адыгейим и Лышъхъэ подряддада организацием илъикохэм гүшүйгэй зафехьум проектым ипхырышын ичээсүүхэн атегу-щыГагъэх. Федеральнэ инспектор шхъялэу Сергей Дрокинир, Федерациим и Совет Адыгейим

ыцлэкэх хэтэу Александр Наролинир, Красногвардейскэ районым ипащэу Гъубжъекъо Тимур, Адыгэ Республикаем физическая культурамкэ ыкчи спортымкэ и Комитет итхаматэ игуадзэу Андрей Бородинир

зедэгушыгэгъум хэлжэвагъэх. Пшъэдэкъижъэу ыхьырэмкэ гүнэпкъе гъэнэфагъэ зиэ обшествэу «Марк-Сервис» зыфиорэм ипащэу Цуекю Мурат йофтшэнхэр зэрэкохэрэм фэгэхьыгъэу къылотагъ. Проектым

къызэрэдильтэрэмкэ, квадрат метрэ 2200-рэ зубытырэ зыкъат хуурэ унэу ар щытыщт. Нэбгырэ 220-мэ атегъэпсыхъэгъэ джэгуплэ залым трибуунхэр хэтыштых, джащ фэдуу тренажернэ зал, зызашатэкъыщт, зызашгэпскыщт ыкчи административнэ унхэр хэтыштых.

Мы лъэхъаным унэм ыльяшэ агъэтыльгъяах. Коммуникациехэр, унэкюцо! йофтхабзэхэр нэужум аублэштых. Псэольшэхэм къызэралорэмкэ, мы ильэсэм ыкчэем ехъулэу йофтшэнхэр аухыштых. Сомэ миллиони 125,5-рэ фэдиз аш пшъяшташт.

Адыгейим и Лышъхъэ къызэрриуагъэмкэ, пшъэдэхэр мүүкьюгъянхэм мэжъанэшо илэу щыт, джащ фэдэу аш къыпэууль чыплэр зэтегъэпсыхъэгъэн, автомобилхэр зыдэштыштэх чыплэри Ѣынэгъончэу щытыным анаш тирагъэтэн фае.

«Районым Ѣынсэхэу спортым зыгу факюхэрэм яичьа-

гъэ нахыбэ шыгъэнымкэ а унэм ишыуагъэ къекющт. Шыгъэцэг-псэукдэ тэрэзым кылкырыкыхээ спортым пыщагъэу Ѣытхэм яамалхэм нахь заушъомбгъунымкэ ар амал дэгүү хуущт. Проект пэчч лъэнкыям ипсаунгъэ къэхъумэгъэнымкэ ыкчи спортымкэ республикэм ххъоныгъэ инхэр ишынхэм-кэ ишыуагъэ къекющт. Мыр къэралыгъо тиширьтихийн щит. Сыд фэдэрэ социальнэ проекти къызэтедгъэуцо-штэп, ахэм яичьагъэ нахыбэ зэрэхъуутымренэ туудэлэжээшт», — къыуагъ Къумпыл Мурат.

Адыгэ Республикаем и Лышъхъэ къызэрхигъэшгъэмкэ, хэгъэгум и Президентэу Владимир Путиныр шьольтырхэм ялашхэм бэмыштэу залокэм социальнэ мэжъанэ зиэ пшъярлыхэр ыкчи лъэпкъ проектхэр зэкэ гъэцкэгъэнхэ зэрэфаэр джыри зэ къыхигъэшгъяагъ. Къэралыгъом ипащэ пшъярлыгъэнэфагъэхэм анэмькэу ахэм зэшшохыкэ афэхъуут ѹофтхабзэхэу кризисим пшъяшкоштхэми ягуу къышыгъ.

АР-м и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Зыпкъитыныгъэ илэу йофт ешлэ

Урысыер экономикэм ыльэнүкъокэ къэралыгъо лъэшэу щит. Къырым Урысыем къызыхэхъажыгъэм Ѣегъэжьагъэу тиширалыгъо санкциехэр мымакэу къытыралхъагъэх, арэу щитми, а къинигохэр зэрифэшшуашэу къызэринэкынхэ ельэкъы.

микэм инэмькэ лъэнүкъохэм ящикигъээ гидроманипуляторхэм якыдэгъэкын зыфигъэзагъ. Заводыр хэушхъяафыкъыгъэ ыкчи дунэе къэгъэлэгъонхэм, рекламнэ кампаниехэм чанэу зэрахэлжээрэм ишуагъэкэ, аш къидигъэкырэ продукциер тыди Ѣызэлшашлагъ, ахэр аухырэ шапхъэхэм адештэх. Аш къыкэллыкъо предприятием медаль ыкчи диплом пчагъэ къыфагъэшшошагъ. 2000-рэ ильэсэм къыщыублагъэу заводыр Урысые зэнэкъоцуу «Урысыем итовар анах дэгүүи 100» зыфиорэм пчагъэрэ ифиналистэу ыкчи илауреатэу хуугъэ.

Предприятием къидигъэкырээр идэгъуягъэкэ нэмькэхэм къаахшы, ар зыгъэфедэхэрэм пчагъагы бэ.

— Мы мафэхэм зыпкъитыныгъэ тиэу йофт тэшэ, — elo заводым игенеральнаа пашэу Емтыйль Руслын. — Гүшүйэм

пае, 2021-рэ ильэсэм иапэрэ мэзиш гидроманипулятор 60 фэдиз къидэдгээкыгъ, мы ильэсэм а пчагъэр 165-рэ мэхь. Предприятием иофтшэн зыпари зэхъокынгъэ фэхъугъэп, зы нэбгыри үдгээгъэгъэп, продукцием икыдэгъэкын проценти 100-м клахъэ. Гумэкыгъо закою непэ тиээр Ыэкыбым къыщыдэгъэгъэ гидрораспределителр (Италием), ротарыр (Финляндие) ыкчи нэмькэлкыгъохэр къэтщэфынхэмкэ пшъярху Ѣызэ зэрэхъугъээр ары. Джащ фэдэу инэу зэхэтшлагъ дгээфедэрэ пкыгъохэм, гуучым, индустриальнэ дагъэм, нэмькыбэхэм ауасэ къазэрэххуагъэр, ахэм аххэхэе Урысыем къыщыдэгъэкыхэрэри. Аш елтыгъэу тэри типродукции ыуасэ къэтэтийнэу итхуухагъ. Мы къэбарым Ѣызгъэгъозагъ АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкэ ыкчи сатыумкэ иминистрэу З. Шэуджэнир. Джащ

фэдэу гумэкыгъор дэгъэзэжыгъэ зэрэхъуутым епхыгъэу предложение къыфэсхыгъ. Пэриохъухэр Ѣызэх эмьшиами, зыпкъ итэу заводым иофтшэн лъягъэкуятэ. Цыифхэм ялэжьапкэ дгээгүжьорэп, игъом ятэты. Блэкыгъэ ильэсэм ар гуртымкэ сомэ 44476-рэ хуутигъэмэ, мыгъэ сомэ 51690-м нэсигъ.

Емтыйль Руслын къызэрриуагъэмкэ, гумэкыгъохэр Ѣызэхэм, агу агъекодырэп, къыдагъэкырэр нахыбэ ашынхэм, ар ыацэкынхэм, аш даклоу заводым ит цыифхэм яфэло-фашэхэр зэрифэшшуашэу агъецкээнхэм, агу къыдащзенем пыльх. Ахэм апае медицинэ кабинетхэм, шхаплэм йофт ашэ. Предприятием хэбзэлаххэр етых, республикэм иэкономикэ ххъоныгъэ ышынхэм, илахьышу хельхъэ.

КИАРЭ Фатим.

Шьольтырим ит предприятиехэм, мэхъумещ хъызметэй зыпкъитыныгъэ ялэу яофтшэн лъагъэкылатэ. Аш нэмькэлкыфхэм иофтшэнэпэлэ чыпэхэр ашомыкыдыхнхэм фэши бизнеснэ хэшагъэхэм къэралыгъо Ѣэпыгъэу арагъэбтэ.

Адыгэ Республикаемкэ зыпкъ итэу йофт зышилэрэ предпринятиехэм зэу ашыц пшъэдэкъижъэу ыхьырэмкэ гүнэпкъе гъэнэфагъэ зиэ обшествэу «Мыекъо машинаш заводыр». Мыгъэ ар загъэпсыгъэр ильэс 80 мэхъу. Мы уахьтэм къыкюцо! аш хэхъоныгъэхэр ышыхээз ыпэкэ лъыкъотагъ, ыльэ пытэу тэуцуагъ. Гидравлическэ манипуляторхэм якыдэгъэкынхэм Урысыем пэрытнгъэ Ѣызгъэ Ѣызгъэ.

1942-рэ ильэсэм къызэрриуагъэ предпринятием Хэгъэгү зэошхом ильхъан зэуаплэм ишыкэгъэ продуциер Ыэклигъахъэштэгъ. 1985-рэ ильэсэм къыщыублагъэу мэз промышленнэ ыкчи чыдэгъэгэз комплексхэм, псэолъэшынхэм, мэхъумещ хъызметэй, эконо-

«Кавказым гъунапкъэ илэп»

— Апэрэ Кавказ хысал олимпиадэр 2015 — 2016-рэ ильэс еджэгъум гъесэнгъе къэзитыре гупчэу «Сириусым» апэрэу зыкыщытшыгъагъэр къэралыгъом и Къыблэ икэлэеджаклохэм хысалымкэ яшэнгъэхэр, акуячэ ауплъекүным, етланэ хысалымкэ Урысые олимпиадэхэм зафагъэхъазырынм ыкы ахэм ахэжъэнхэу амал яэндим пae, — къыгуагъ олимпиадэхэм язэхшэн къэшакло ыкы зэхшакло фэхъугъэу, естественнэ-хысал республикэ еджаплэр зыгъэпсыгъэу, аш ильэсыбэрэ ипэшагъэу Мамый Даутэ. — А лъэхъаным хысалым фэщахъэхэу, зишэ шэгъошухэу Урысыем и Къыблэ щыпсэухэрэм анэммыкэу йэкыб хэгъэгүхэм ашыщ къэлэеджаклохэри къихэлжъянхэу тыгугъэштигъ. Аш тетэуи къычэкыгъ. Ильэсиблым къыклоц олимпиадэм хэгъэгубэм ыкы Урысыем ичыплэ зэфэшхъафыбэхэм къэлэеджаклохэр къарыкылхэу хъугъэ, ильэс зэфэшхъафхэм чынэлтэшхуи 5-мэ къарыкхэу къаклохэу къыхэкыгъ. Мыгы, мары Ковид-19-м ымыгъэшнэхэу къэлэеджаклохэр нэммык хэгъэгүхэм къарыкыгъэх. Аш фэдэу олимпиадэм къихэлжъагъэх Сербием, Монголием, Болгарием, Тыркуем, Армением, Азербайджан, Узбекистан, джащ фэдэу Дагыстан, Къырым, Къалмыкын ыкы нэммык крайхэм, хэкухэм къарыкыгъэ ныбжыкхэх. Кавказ хысал олимпиадэр зэрэзхатшэрэм, къэлэеджаклохэм тызэрэгтэйокырэм, тызэррафыштым ныбжыкхэх къитешлэх.

Олимпиадэм пшьэрьльэу илэр къэлэеджаклохэм яшэнгъэхэр ыуплъэкунхэ закъор арэл. Нэммык хэгъэгу, нэммык къэлэчыжэхэм къарыкыгъэ ныбжыкхэх аш зэнэбджэгъу ешых. Лъэпкэ зэфэшхъафхэм ялпыклохэри мыш зэкъош, зэнбджэгъу щэхъух, етланэ зэфартхэх, яшыэнгъе гъогухэри хысалым зэфишхэху мэхъу.

Етлани зы лъэнтико къыхэзгъэштэм сшоигъу. Хысалым фэшэгъе къэлэеджаклохэр олимпиадэм ашылоких Урысыем имызакъу, йэкыб къэралыгъохэми ашызэлжашлэрэ шэнгъяллэхэй цэргийхэм. Ахэм ашыщхэр жюри хэтих. Йипшэктэхызэрэшцисуагъэу, ахэр зэлжашлэрэ къэлэгъаджэх, Урысыем ихэшыпкыгъе ильэпкэ командэ итренерых, Дунэе хысал олимпиадэм зэнбжыкхэхэм ахэлжъагъах эхэх ыкы медальхэр ильэс зэфэшхъафхэм къэзыхыгъех.

Аш фэдэу мы олимпиадэм ижюри итхамэтагь Москва дэт физикэ-техническэ институтын идоцентэу, къэлэеджаклохэм я Урысые олимпиадэм ижюри хэтэу, ежыри олимпиадэм дышэхэ медаль къышызыхыгъа-

Джары гупшысэу хэллыгъэр хысалымкэ Кавказ олимпиадэу мэфи-тфым къыклоц Мыекьюапэ щыкуагъэм. Ар яблэнэрэу тикъалэ щызэхашагъ.

Олимпиадэм изэфэшыжынэу мэфэкі дахэ хъугъэр Адыгэ къэралы-тво университетын мы мафэхэм щыкуагъ.

гъэу, джы къэралыгъом ильэпкэ командэ итренерэу Павел Ко-жевниковыр. Жюри хэтигъ Московскэ физикэ-техническэ институтын икэлэгъаджэу, Дунэе хысал олимпиадэм и Координационнэ совет хэтэу, Урысые Федерации и Правительствэ гъесэнгъэм ылъэ-ныкъохэ ишлүхъафтын къызы-фагъэшшошагъэу Назар Ага-хановыр. Данила Деминир мы

купым хэтхэм анахыкы. Аш 2020-рэ ильэсм Дунэе хысал олимпиадэм апэрэ чылпэр къышихыгъ. Кавказ хысал олимпиадэм плэгъогого щатекуагъ, дунэе олимпиадэу а ильэс дэдэм Румынием щыкъуагъэм дышье медаль къышихыгъ. Москва дэт физикэ-техническэ институтын при-

кладной хысалымкэ ыкы информатикэмкэ и Физтех-еджаплэр истудент. Кирил Суховыр хысалымкэ Урысыем ихэшыпкыгъе командэ итренер шхъалы, Президентын и Физикэ-хысал лицееу N 239-м икэлэгъадж, 2002-рэ ильэсм щыгъэ Дунэе хысал олимпиадэм дышье медаль къышихыгъагъ. Сергей Дориченкэм я Урысыем, Болгарием, Люксембург ыкы Иран яхысал-рэр ыгъэпсыгъ ыкы иредактор

шхъал, Москва иеджепиту-мэ Ioф ашешэ, «Турнир Городов» зыфилорэ зэнэкъохум ижюри итхамат. Арышь, ыпшэ-кэ къызэрэшцисуагъэу, шэ-ныгъэлэх цэргийхэм къэлэеджаклохэр нэхуас афэхъух, ахэр етланэ яшысэтехыпхэхуу яшылэнгъэх къыханэх.

Олимпиадэм хэлжъагъэхэми, аш изэхшэн зиахх хэзэлхъагъэхими тхъашуугээпсэу яслюм сшоигъу. Дунайм эпидемиу щыкъорэми, нэммык гу-мэкигъохэми къамыгъеуухэу къэлэеджаклохэри, къэлэгъэдже цэргийхэм Мыекьюапэ къызэрэшцисуагъэх осэшхо ил.

Мыгъэрэ олимпиадэм изэхшэцисуагъэх Адыгэ къэралыгъо университетыр, Кавказ хысал Гупчэр, AP-м гъесэнгъэмрэ шэнгъэмрэ и Министерст вэ, естественнэ-хысал еджаплэр, Гупчэу «Полярис — Адыгэ» зыфилорэр ыкы нэммыкхэй. Ioфхъабзэм изэхшэнкэ яшшуагъэ УФ-м и Президент и Фонд ишлүхъафтынрэ AP-м иминистрэхэм я Кабинет илэпилгъэ. Олимпиадэм пae гъэцэлжэнхэр зэхагъеуцаагъэх Урысыем, Болгарием, Люксембург ыкы Иран яхысал-рэр ыгъэпсыгъ ыкы иредактор

Къэххэр зызэфахысъижхэм, я 8 — 9-рэ классхэмкэ а 1-рэ шууашэ зиэ дипломхэр афэхъашагъэх Саратовскэ хэ-кумкэ Петр Пучковым, Волгоград хэкумкэ Ярослав Поповым, Краснодар краимкэ Святослав Белкиным ыкы Пензэ хэкум къикыгъэу Максим Ивановыр. Я 11-рэ классхэмкэ а I-рэ шууашэ зиэ дипломхэр афагъэшшошагъэх Адыгэ Республикомкэ Андрей Гогудзэм ыкы Ставрополь краимкэ къикыгъэ Алексей Билоус.

Урысыем ичыплэ 20-мэ ыкы йэкыб хэгъэгүи 8-мэ ашыщ къэлэеджаклохэр олимпиадэр окло-ф мафэ къэс зэнэкъохуягъэх, нэбгыре пэпчь теклонигъэм фэбэнагь. Ау къэххэм язэфхъысъижын аш ухыгъэ щыхуягъэп. Дэгүумэ анах дэгүүжхэр джыри къыханынхэ фэягъ. Балхэр къызальтэхжэхэм а I-рэ шууашэ зиэ Дипломырэратыг Саратовскэ хэкум къикыгъэ Петр Пучковым, я 8 — 9-рэ классхэмкэ аш анах баллыбэ къыхыгъ.

Я 10 — 11-рэ классхэмкэ анах баллыбэ изыгъэкүүжэр Мыекьюапэ щыщэу Андрей Гогудзэр ары. Ахэм къафэгушуагъэх AP-м гъесэнгъэмрэ шэ-

ныгъэмрэкі иминистрэ иэнатэ зыгъэцкірэ Евгений Лебедевырэ Адыгэ къэралыгъо университетын иректорэу, Кавказ хысал олимпиадэм и Координационнэ совет итхаматэу Мамый Даутэрэ.

Олимпиадэм изы мафэ хысалымкэ гъесэнгъэу Адыгэ Республиком щарагъэгъотырэм, ашкі Ioфыгъу щылхэм, ахэм язэшшохын афэхъэхыгъэу конференции куагъэ. Хысалымкэ къэлэгъаджэхэм я Ассоциации ичыплэ къутамэ ар зэхищэгъагъ. Аш хэлжъагъэх AP-м гъесэнгъэмрэ шэныгъэмрэ иминистрэ иэнатэ зыгъэцкірэ Евгений Лебедевыр, Адыгэ къэралыгъо университетын иректорэу, хысалымкэ къэлэгъаджэхэм я Чыпилэ Ассоциации и Президиум хэтэу Мамый Даутэр, къэлэеджаклохэм хысалымкэ я Урысые олимпиадэ и Гупчэ и предметнэ-методическэ комиссие итхаматэу Назар Агахановыр, РАН-м и Хысал институтэу В. Стекловым ыцэ зыхырэм иофишишэу Николай Андреевыр, естественнэ-хысал республикэ еджаплэр ипашэу Бэджэнэ Светланэ ыкы нэммыкхэр.

Конференцием къызэрэща-туагъэмкэ, зэрэхгъэгъу фэдэу, Адыгэими хысалымкэ къэлэ-гъаджэхэр щикъухэрэп. Непэ къэлэгъэдэжэ 36-рэ еджаплэхэм яшыкхагъ. Ioф зышээрэ къэлэгъаджэхэм аныбж гурытымкэ ильэс 47-рэ мэхъу. Ахэм ахэтэгъэдэжкі-шыкхэ амалыкхэм икы фэдизэу хэшхык афызимылхэр.

Адыгэ къэралыгъо университэти программэ щэлажьэ «Приоритет 2030-рэ» ылоу. Аш хэт проектэу «Къэлэхэдэгъэхэхэм ягъэдэжкэн нэммыкхэу зэхажэшт. Хысал сэнхэхьатымкэ студэнтхэм зэ-рэшэшэштэм даклоу ахэр актер сэнхэхьатым, жэбээ чаным афагъэсэштых, психологияр нахькоу арагъэшэшт.

Хысалымкэ къэлэгъаджэхэм ягъэхъазырынкэ амал дэгүүжхэр университетын илэх, хысалым фэлжэхъэрэ проект пчагъэмэ Ioф ашэ. Къэлэгъаджэхэм ягъэхъазырынкэ ахэр зэрэбгъэфедэштхэм конференцием игээжэтигъэу Ѣытегуущы-лагъэх.

Олимпиадэм «Кавказым гъунапкъэ илэп!» зэрэралуагъэм мэхъанэу илэр къыгъэнафэштигъэ аш хэлжъагъэхэм зэ-кэлэхэдэгъэхэм ябяракхэм сценэр къагъэлэрэу зэрэтэтигъэхэм. Ныбджэгъуунгъэм, ныбжыкхэгъум ыкы зэкхэ наукахэм япачьхъэу хысалым ренэу Кавказым чылпилэ зэрэшгъотыштыр къэххэм иофтхъабзэм мызэу-мытлоу къышалуагъ.

СИХЪУ Гошнаагъу.

Адыгэхэм адэжь хъэкапъ

Къоджэ зеклоным (сельский туризм) непэ Урысыем зыщеушъомбгу. Фэдэ зыгъэпсэфыкlaкэ тиэ хууным тегъэпсыхъэгъэ унашьом блэкыгъэ ильэсым къэралыгъом ипащэ клэтхагъ ыкИ 2030-рэ ильэсым нэс хахьо зэришыщт eklop laкIэхэр агъэнэфагъэх.

Адыгейми мы лъэныкъомкіэ апэрэ лъэбэкъур ышыгъ. Шъолъыр общественэ зэхахъэу «Туристическая Адыгея» зыфилорэм исоциальнэ юфтхабзэу «Адыгэхэм адэж хъэклапіэ» зыфилорэм къыдыхэлъыташъэу Кощхэблэ районым икъоджишшу Хъаклэмзые, Еджэркъуае ыкыи Блащэпсынэ апэрэ зеклюхэр яблэгъягъэх. Юфтхабзэр республикэм имыльку Іэпыйэгъукъе гъэцэklагъэ хъугъэ.

Апэу зеклохэр езгэблэгтэй-хувьтэй тээцэктэй вэ хувьтэй. Аанах къо-дже цыклоу Кошхъэблэ районым итмэ ар аашиш. Унэгээ 300-м нахьыб щэпсэү. Ящылэкэл-псэү-кэ, яхабэхэр, ахэр непэ зэрэ-зэрахъэхэр, яльэпкэ шхыны-гъохэр зышлэгтэйшэлгэонхэ зеклохэм агухэр зэлхүгтэй къа-пэгэйоктыгэх. Ылэррапшэй пла-стэмрэ тхувжъожафэмрэ хя-кляхэм апагтхохыг. Ау анахь лашухэр пчэдыжышхэм къы-щяжэштыгэх. Адыгэ шхыны-гъохэм янэпээпль хуугье кьое хялалжьор ахэмэ къафагтэхъа-зырыг. Къоджэ зеклоным ар ильэнтиштэйхэм яз-нэпцыгэе зыхэмийль гъомылапхъэхэм уащыхэлбэн ольэкты. Ылэкэл зиэшлүгтэйштэйхэе хялалжьо-ри къэмешшэжкын пльэктышт. Аш адигэ къурэ (къалмэк) щаир дыктыгтхуумэ, уицыхэ тегъэль.

— Мыш фэдэу Іашло хальжьо апэрэ зэрэсихырэр. Адрэ пстэоу ыпэкіе сихыгтэмэ ар ябъэпшэн пльэкыщтэп. Зэсэяа-пшэшь, чылэм щашырэм икъуаи итхъяци фэшхъяф, уешхэкырэп. Мыш фэдэ къурэ шай се-шьуауль. Джи сэшлэ аш ишьып-къаплэ зыфэдэр, — къыиддэгүа-шэ зеклю Елена Деминад.

Непэр зеклөм ышыхырэ зам-
къор араБ шыпкагъэр зыхи-
гъуатэш шоигъор, нэкъ мэлтыхъо.
Ары зеклор Адыгейм къызихъ-
къе адыгэ напэм зызыкъифилтыхъ-
хъэрэр. Тарихъым къыхэхыгъе
къэбарху къушъхъэхэм миадыгэ
зеклозещхъэм къыщыфауатэ-
хъэрэр шоигъешшэгъоныхъхъэп.
Адыгэр зэрэпсэурэр, ышыхырэр,
ихабзэхэр, икультурэ ынитүкъе
зэригъэлэху шоигъо. Къушъхъ-
хъэм непа ар ашыгъо тыгъчай

— Аш гу лъыттагъэу щытти, мы лъэныкъом тыйдэлжэхэнэу ихтухъяга. Апэрэ къоджищымкэ ар тфызэшлокъщтмэ тэулгэлжли. Дэкытгъохэм зекло закъохэп ахэлжъягъэхэр. Къушхъэ лъэныкъом зеклозещэу щылажъэхэрэми къуаджэхэм къяблэгъэнхэу шлонгионыгъэ къатыгь. Ахэми чылэмэ яктурэ лъэгъуакIэхэр зэрагъэшлэштых, зеклохэр къашэнхэмкэ амалышумэ аупльээ

күгъ ыкы, тызэрэгугъэрэмкіе, агу риҳыгъ, — кыыхегъэшты шольыр общественнэ зэхахьэу «Туристическая Адыгея» зыфи-лорэм хэтэу Ольга Ивановам.

Хъакіэмзыэ нэүасэ фэшы-гъэнхэр бысымхэм къоджэ мэ-щытымкэ аублагъ. Псэуальэм ишын кыыхэ-лыхъэ хъуగъэ. Блэкыгъэ ліешіэгъум ия 90-рэ ильэсхэм аублэзьагъ, гупыкі зиэ цыифхэм ямылькукіе агъеүүцгъ. Хъарзынэшым зэрэштыхъгъэм-кіе, я 20-рэ ліешіэгъум иублэгъу-хэм чылэм мэшти цыкыуипл дэтигъ. Шъхъадж ефэнд илэу, нэбгрэ 80 фэдиз зым епхы-гъагъ.

Зеклохэм ягуалэу іашми еблэ-

ар гъэшлэгьоны, тэркіе тлекіе
лъыр къэдгъэлъэгъонэу ыкы
хахъо тшынэу зы амалышу
— къеуатэ Хъакіэмзые щы-
псэурэ Учліэжкъякъо Альбинэ.

Псэүрэ Улчижэльбээ Альбийн.

Еджэркьюаехэми а еплыкіэм дырагьштагь. Хъякіэмзывхэм афэдэу зеклохэм япэгъокын культурэм и Унэ үүтхэр чанэу дэлжэньгэйх. Еджэркьюа ныбжыклавэ зыдэс чыл. Псэүрэренэу хахьохэр ешых. Зыгье псэфыпэ, джэгупіхэр щагьэ псыгъэх, гъогухэр агъекіэжыха зэдэлэпынгэе ахэлъэу къоджедэсхэм сый фэдэрэ тофи агъецакэ. Зеклохэм зыкынын гэе ахэлъэу къапэгъокыгъэх «Адыгейр» зыплокіе, пстэуми ашигэрэ адигэ къуаем иихыкіэ ишъэфхэр ахэмэ къафызэуя-хыгъэх. Непэ ащ ишыпэ шынкіэ зыышпильгэгүн плъэкынштыр адигэ къуаджэхэр ары.

— Зеклохэм ядгэлтэйгүйнэүтийг гүэшгээгүйн таджи. Еджэркьюа хэсэг я Сет юашхээ цэрыгохар сыйдым ымыуасэх? Къэбар гүэшгээгүйн дэдэхэр апыльных Зеклоним тишигүйкээ түдэлэжьэнэу тетиубытэмэ, зэшшотхы шунэн щит, къыдэмыхъурэм-кэ къуаджэхэмкэ тызэдээлэпий-лэжкишт, — къелуватэ күлтурэм и Унэу Еджэркьюа дэтим ипа-шэу Хьоклон Хьамедэ.

Блашэпсынэ анахь къоджэ инэү республикэм итмэ аышыц. Цыфышхээг пчыагъэу щыпсэу, рамкэ Кошхэбэл районым я

2-рэ чыптар щеубыты. Непэ нэбгырэ минищым нахыбэ дэс

Чыгымрэ япсыгъэу Блащэ-
псынэр фаусыгъ.

Непэ псынэкілчыр къоджэ-
дэсхэмкі анахь чыпілә лъап!
ыкы ячылә гупсэ икъэхуупіләу
алтытэ. Арышъ, къеблэгъэрэ
хъакі пэпчъ аш къыращалілә,
ипсы къэбзэ Ыашурагъашъо.
Зеклохары аш блашыл-эхэл

— Адыгейим бэрэ сыкъеклыагъ, ау куаджэ сызэрэдахъэрэр апэрэ. Ренэу күшхъэ лъэнэ-къом сыклощтыгъэ. Ау мы сы-къызхэфагъэр тхъагьо. Гур щы-рэхъат, шхъэм зыщегъэлсэфы. Шыипкъэр пюштмэ, Лермонтон-ым ытхыгъеу сызэджагъэхэр нэм къыщыкIеуцох. Мыиш фэдэу блэкIыгъэр зыщагъэльапIеу, хабзэхэр зыщымыгъупшэхэрэр арых тыгъуасэмра непэмрэ зэ-зыппххэрэр, — къелуватэ Пышзэ шольыр щыщ зеклоу Алена Рожковам.

Хъялэхэм арагъэшхыштымки
блашгэпсынэхэм хабзэр ахъо-
жыгъель — адигэ гъомылэр ыпэ
рагъэштыгъ. Къэбартэе бзыльт-
фыгъэхэр Iашлоу зэрэпщеры-
хъэхэрэр бэмэ ашэ, ау мэлыл
тъэжкагъэр анах цэрылохэм яз.
Къоджэ зеклоным ар изы лъэ-
ныкъоштухэм аацыщ. Зэхэпхы-
рэмрэ пльэгьурэмрэ ямызакъоу
шхынымэ Iашум дыхэтэу лъэпкъ
культурэри, шэн-хабзэхэри зы-
хеошлэх. Жыы къабзэм Ѣызэк'э-
гъэблэгъэ машлом къое хъалы-

жъо щэнэбзыр щыгбъэржъэни, аш дэжым стырыбзэу щып-пшхынным уасэ фэшыгьуй.

— Алерэмкээ, чылгэйчищми «тхашьуегъэсэү» ясноңу си-фай. Тыкъагъэукытэжыгъэп, яшъыпкъэу загъэхъазырыгъ. «Экскурсие дэгүүржэх?» пломэ, дэгүүржэх. «Сыда дгээльэгъонэутилэхэр?» зылохэрэр хэуکъох. Сыд фэдрэе псэүпли плотэн дэлж. Мы проектым ар кыгъэлзэгъугъ. Аш нэмийкэу тыздэлэжъэн фэе лъэнныкъохэри дгээнэфагъэх. Шхынхэм, йэрышыгъэзэфшхъафхэм нахь тынаэатетыдзэн фаеу тльятаатжэ, — йафти обсама сафхи наахь иж.

- Іофтхъабзэм зэфэхьысыжь кыы-
фишыгъ Ольга Ивановам.
- Проектыр тапэкли лъагъекло-
тэшт. Фэшхъаф районхэм арыйт
къуаджэхэри хэллэжьэнхэм шло-
жинчилэв.

Анцокъо Ирин.

КІЭЛЭЦЫКЛУХЭМКІЭ МЫЗЭРАРЫНЭУ

Тильэхъанэ цыфхэр Интернетым епхыгъэ хуугъехэшь, ящынэгъэ ар пытэу хэуцуагь. Интернетым цыфыр «ельахъешь», ихытыу «рельашьо».

Интернетыр зэрарэу бэрэ къыхэкы. Сыда помэ, файфемыеми, цыфым идуунетыкіэ аш зэшегъакьо, шъхэихыгъэу зэлукіхэу зэнубджэгъухэр, зэлахылхэр зэдэгүүштэйжэхэрэп. Кіэлэцыкіхэм «сабигыо» зыфалорэр ялэжжэп, ыпекі щагум зэрэштдэгэгүүштэйжэхэм фэдэу джы макія пльэгүүштэй, яунэм арысхеу телефоном хэсих. Джаш фэдэу интернетымкіэ зэфэтхэнхэр, зекіеупчіхнэр нахь іашхэу къыхахы, аш къыхекіеу непэрэ щылакіем изэпхыныгъехэр алакізых.

Зыныбжь имыкүгъэ кіэлэцыкіхэм яххэхон зыщыригъэжжэрэ лъехъаным яшэн-зекіакіхэр зэшыкыоним ишынагь щыл. А уахтэм нахьижхэм ямыхыгъэу ежь-ежырэу ахьщэ къызэррагъехэшт шылакіхэм ахэр ягушысехыкіи бэрэ къыхэкы хэукунонгъэ инхэр ашын.

Интернетымкіэ бзэджэшлагъехэр зэрхъэх

Джащ фэдэу зыныбжь имыкүгъэхэр бзэджэшлагъехэм ахшагъехэх зэрхъурэм лъапсэу илэр шуагъэ къытэу языгъэпсэ-

къэшшэн пльэкыищт ар гъогу пхэндж техъагъэмэ. Гущынэм пае, псынкіеу ишэн зызерихъокыищт, къызбгырыун ыкіи къыбдемыгүүштіен ылтэкыищт, тамыгъэ зэфэшхъафхэр тхапам тыришхъафхэр, ныбджэгүүкіхэр къыфхэхүүт. Аш нэмымкіеу ыпекі ыгуу етыгъэу зыдаклошгъэгэ еджаліэр блигъекіеу къыригъэжжэшт, Интернетым бэрэ хэсийнэу фээшт. Етланы лэнгыгъэм ехыллаа жеу упчэхэр къытынхэ ылтэкыищт. Джашыгум псынкіеу юфуу ны-тыхэм аш анаэ тирадзэн фае.

сайтхэри ахэм мымакіеу зэрхэтхэр къызыдэпплыткіэ, ар кіэлэцыкіхэмкіэ зэрарэу щыт. УФ-м и Следственное комитета по расследованию преступлений в сфере информационных технологий АР-м щылам къызэрэшцауагъэмкіэ, зыныбжь имыкүгъэхэм альянсыкіокіе интернет-бзэджэшлагъэу тишольыр щызэрхъэр бэрэ бэп. Блэкыгъэ ильэсийм мы лъэныкъомкіэ зыпари къыхагъэшгъэп, ау мы ильэсийм щылам мазэм Украина мишигийн интернетымкіэ бзэджэшлагъэ зэрихагъэутиеслийн къышагъэшт. Мынгээ ёофуу ны-тыхэм уголовнэ юфуу изэхэфын джыри аухыгъэп.

— Интернет нэкіубгьюхэм ашызэрхъэрэ бзэджэшлагъэхэр анахъэу зыфэгъэхыгъэп зыныбжь имыкүгъэхэр аушхъа-күхээс емыкы зекіакіхэр зэрдэзэрхъэрэп ары. Аш нэмымкіеу іетахъом ипсихикэ зэшагъакъозэ аш зытырашэжжэйн къыфащэх. Аш фэдэу хууль-шагъэхэр Урысъем бэу шагъэунэфыни, Адыгеймкіэ аш фэдэ гумэкыгъо щылам, — къышауагь следственное Гъэлерышланлам.

Ыпшьекіе зигугуу къэтшыгъэ гупчам иофишлане Е. Журавлевам къызэршиагъэмкіэ, шыэожынер юф майдэгүү горэм хэшагъэу гу лышшутаагъэу щитмэ, шуухъоны ыкіи унэм ишүүфы хууштээ. Рэхьатэу удэгүүлэх, фыщыкіеу фууиелр ыкіи узэрэфэгумэкірэп гурыгъэлон фае. Аш къызиму-бытыкіе психология-педагогическая, медицинэ ыкіи социальна. Гупчам АР-м итэм испециалистхэм зафэжжэгъязэмэ ишүүгъэ къеклошт.

— Кіэлэцыкілур бзэджэшэхэрэ ыкіи зэпплихэрэ мыхуущ

Интернетыр зэрарэу бэрэ къыхэкы. Сыда помэ, файфемыеми, цыфым идуунетыкіэ аш зэшегъакьо, шъхэихыгъэу зэлукіхэу зэнубджэгъухэр, зэлахылхэр зэдэгүүштэйжэхэрэп.

хэу. Гущынэм пае, зыныбжь имыкүгъэхэм ашыщэр ахьщэ псынкіеу къызэрэзлакіагъеха-щтэдэгүүштэйжээ бзэджэшлагъэхэр нэшан зыхээл зекіокіе дэйхэр къахафх. Специалистхэм зэргэунэфырэмкіэ, анахъэу гъотмакіе зиле унагъохэм, лъаплъэн зими-хэхэм е егъэлэгъащэ альяпльэхэрэп якілэцыкіхэр ары гъогу пхэнджым төвчохэрэп.

Аш нэмымкіеу кіэлэцыкілур иныбджэгъоу, инэтуасэу зыхахъэхэрэм бэ ялтытыгъэр. Ахэм ашыщхэм зекіокіе дэйхэр къахафх, бзэджэшлагъэхэм ахшагъехэх хуумэ, іетахъор адихыхынм ишынагь къеуц. Аш къыхекіеу ны-тыхэм якіалехэр зыдэгүүштэхэрэп, купуу зыхахъэхэрэп зэрагъэшлэнх, сайтэу зэрыхъэхэрэп зэрагъэлъэгъунх фае. Кіэлэцыкілум игъом ултыгъэу, гъогу пхэнджым къызытепщжыкіе, бзэджашлагъэхэм ашыухуумагъэ зэрэхуущтим щеч хэлэп.

АР-м психология-педагогическая, медицинэ ыкіи социальна. Ипшыгъэу зашырагъэгъоура. Гупчам иофишлане Е. Журавлевам къызэршиагъэмкіэ, кіэлэцыкілум ишэн-зекіакіхэмкіэ

фыгъо уахтэ зэрафызэхамы-щэрэр ары. Гущынэм пае, іетахъом зыпари шлгъэшлэгъонэп, кружокхэм, секциихэм кіорэп, иуахтэ анахъэу урамын е Интернетым щегъакло. Джаш фэдэ іетахъом бзэджэшлагъэ зэрихъанымкіе щынагь щы.

Зыныбжь имыкүгъэхэмкіэ Интернетым шуагъэ къытынхэ хуун, аш кіэлэцыкіхэр заджэхэрэ ыкіи зэпплихэрэ мыхуущ

фыгъо уахтэ зэрафызэхамы-щэрэр ары. Гущынэм пае, іетахъом зыпари шлгъэшлэгъонэп, кружокхэм, секциихэм кіорэп, иуахтэ анахъэу урамын е Интернетым щегъакло. Джаш фэдэ іетахъом бзэджэшлагъэ зэрихъанымкіе щынагь щы.

— Кіэлэцыкілур бзэджэшэхэрэ ыкіи зэпплихэрэ мыхуущ

зэмэ, аш псынкіеу къызэрэхэштэштэштим ыуж шууитын фае. Охьтабэ тырамыгъашаа зыныбжь имыкүгъэхэм яоффхэмкіэ комиссии ны-тыхэм зыфагъэзэн фае. Ахэм юфуу икьюу зыщаагъэгъозэшт ыкіи раубытэ. Іетахъохэм аш зытырашэжжэхынхэм лъапсэу фэхьуэр янэ-ятэхэм сотовэ телефоныр зэрэлахыгъэр ыкіи компютерыр зэрафылаупкыгъэр ары. Къыхэгъэштэштэн фае, ашэ мыхуущ сайтхэм кіэлэ-

Аш нэмымкіеу кіэлэцыкілур иныбджэгъоу, инэтуасэу зыхахъэхэрэм бэ ялтытыгъэр. Ахэм ашыщхэм зекіокіе дэйхэр къахафх, бзэджэшлагъэхэм ахшагъехэх хуумэ іетахъор адихыхынм ишынагь къеуц.

цикіхэр архханхэ амьльээ-кынным фэш хэушхъафыкыгъэ программэ «Родительский контроль» зыфиорэр ны-тыхэм къызфагъэфедэн альякыт. Аш нэмымкіеу іетахъохэм заутэгъакіе, пүнгүгэ-гээсэнэгъе юфхъабзэхэр афызэхэтэшх. Еджаліхэм тыйлоэ ежь ялэгъухэм бзэджэшлагъэу зэрахагъэхэр зыфдэхэр, ахэм пшээдэкігъяа альялтар къафэтэуатэ, — къауагь Гупчам иофишлане.

Ны-ты лыплъэнныр

УФ-м Следственное комитета по расследованию преступлений в сфере информационных технологий АР-м щылам кіэлэцыкіхэм якіэбарлыгъэлэс щынэгъончъагъэ, анахъэу гъэмэфэ зыгъэсэфыгъо уахтэм, анаэ тырагъэтынэу пстэуми къяджэ. А лъэхъаным кіэлэцыкіхэм янэ-ятэхэм юф зэрэшлэгъэрэм къыхэкыкіе зыпари алтымын-пльэу гъогум төтых, мэфэ ренэм социальнэ хытыйум хэсих.

— Чыпэ къин ифэгъэ сабыим узэрэдэзекошт, узэрэдэгүүштэшт шыкіем мэхъанэшхо ил. Нахыжхэр ахэм атекуюхэ бэрэ къыхекы, адрэхэм ар агу

КИАРЭ Фатим.

ТХЫЛЪЫКІЭХЭР

ЩЫІЭНЫГЪЭМ УФЕПІУ, ГЪЭШІЭГЪОНЫ

Тхылъыкіэр ины, йужуу, пхьонтэ ушъагъеу зэтегъэпсихъагъ. Сэри лы гъесэгъэшко губзыгъэм ыапэ кычычайыгъэ тхылъым сиугапэу зыфзэгъэнэоцагъ.

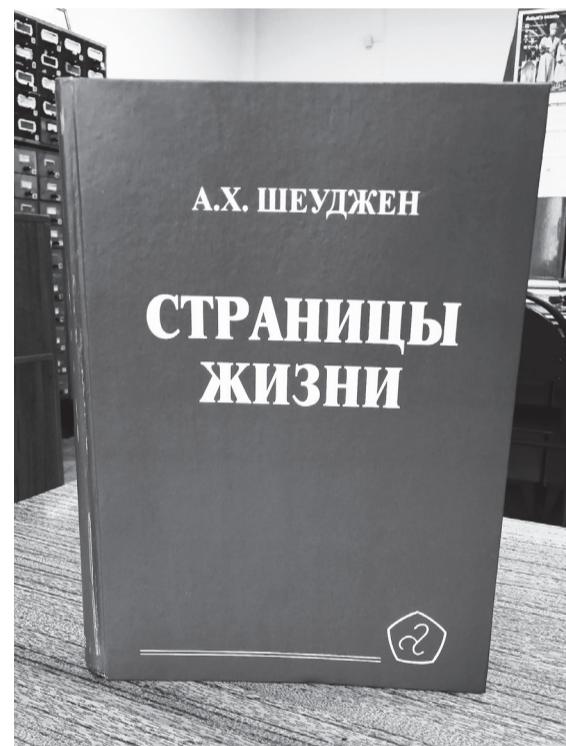
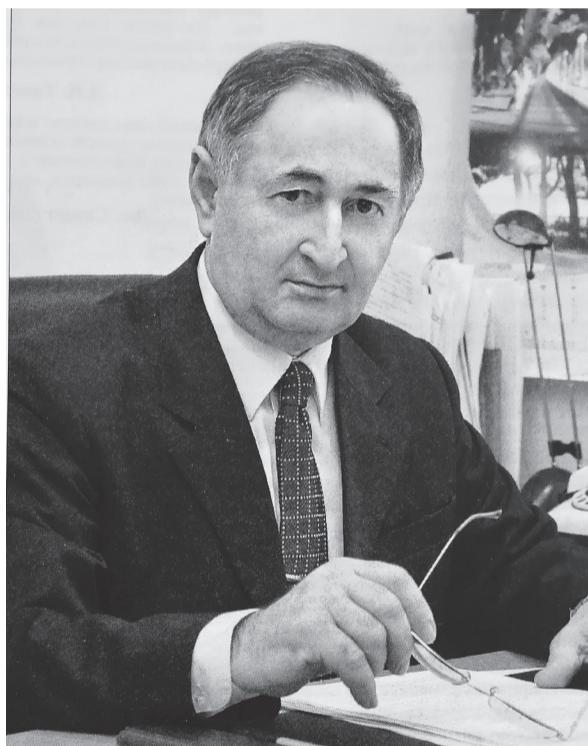
Зэлжашаар агрехимикэу, РАН-м иакадемикэу Шэуджэн Асхад итхылъыкіэ зэкэ лыим ишынэйгъэ игъээспэ шъхъалехэр кычычайыгъэлъягъэх: научнэ-ушэтинхэр, егъэджен-гъесэнэйгъэр, тошшакіэ амалхэр, общественнэ тошшагъэр, ахэм аготэу иунагъоу кычычайыгъэхъем итарихъ, цыф гъештэгъонуу нэу зыукалахъэр, нэмийхэри.

Зэкэ ишынэйгъэ тьогу инэклубъохэр хэгээгум ихъувьэ-шагъэхъем агопчын умынъэйкынхуу, аштепхытагъэхъ, игупшысэ авторым кыриотыкыгъ. Анахъэу ынаалэ зытетыгъэр советскэ шыкіэ-амалыр (оптыр) кочошко инэу зэрэштыгъэр кэгъетхыгъэнир ары. Гъесэнэйгъэр, наукар, кыдэгъэкынныр пытэу зэхыхыгъэнхэм мэханэшко зэрилэр, аштепхытагъэр зэрэлтигъэкүйтээр, цыфым ышъхъэки зыкынзэрэригъэлэтиэр ары анахъ шъхъалэу зигугуу кычычайыгъэр.

Шэуджэн Асхад ишэнэйгъэ тошшалээ 1350-м нахыбэ мышхэхъэх, льэпсэ пытэ зиэ монографиехэр, справочникхэр, учебникхэр ыкыи егъэджен Іэпилэгъу тхылъхэр. Лы гъесагъэм итхылъхэр тихэгъэгу имызакъоу, Іэкыб къералыгъохэм — Англии, Белоруссием, Бразилии, Германием, Грузилем, Индием, нэмийхэми кычычайыгъэр. Шэуджэнныр игупсэ Адыгейим ыкыи Пшызэ дэгъюу ашызэлъаша, щагъэлъяпэ.

Тхылъыкіэр «Страницы жизни» зыфилорэр льапи шъхъали кэгъэзинчээ-хэзинчэу зыщызэфэшагъ. Гъашэм инэклубъохэр къэлтэгъошухэп ыкыи

Адыгэ Республикаэм и Лъэпкъ тхылъеджапэ бэмышлэу шынэйгъэлэжъеу Іэшынэ Юныс Нухъэ ыкъом итхылъыкіэу «Габукай — Течежхабль» зыфилорэм ильэтегъеуцо щыкыуагъ. Аштепхытагъылахъ Шэуджэн Асхад Хъазрэт ыкъор ыкыи игуапэу итхылъыкіэу «Страницы жизни» зыфилорэр Лъэпкъ тхылъеджапэ шуухъафтын фишыгъ.

арых. Е. В. Алексеенкэм итхыгъэу «Человек, сделавший сам себя и размышления о книге» зыфилорэм Шэуджэн Асхад зыфэдэри, иакыл зынэсырэри үлпкіэу кыриотыкыгъ. Мы тхыгъэм уеджээ, бгъешшагъоекуу пьешлэ 80-м имафэ пэпчъ, ильэсүм ильэсүр кыкілэлтыклоу, гупшысэр кіепшынныр

гъесэгъэшхом идунэе хэхигъээ зыфэдэр кычыэрбгурьилорэр. Шынэйгъэлэж ціркы, кіэлэ-еядж, губзыгъ, хэгъэгур, илакъо, иунагъо, цыфхэр зикласэу ыкыи зильаплэу, узкырыплын гупшысэко инэу щит. Шэуджэнным ежтэ имызакъоу, чыгум пылы наукар ригъаджэхэрэм шу аригъэлъягъун физэшшокыгъ. Аштепхытагъэм кандидат 32-рэ ыкыи доктори 9-рэ кыгъэхъазырыгъ.

Тхылъэу «Страницы жизни» зыфилорэр Іэпкіэ-лъэпкіагъэр кычычайыгъ, кычыуатэрэм елтыгъэу зэхэгъэшхъэфыкыгъ. Лъэшшэу узлэпищэу гээпсигъ. Непэ тарихым зыцэ хэтхагъэ хъугъе цыф гъесагъеу Шэуджэн Асхад ишынэйгъэ иапэрэ лъэбэкъу кычжээхъэу непэрэ мафхэмкэм кэлкыжъэу кычычайыгъ. Пычыгъоу «Год за годом» зыцээм, хронология шапхъэкэ кычжээхъэгэе ильэс пэпчъкэ шлагъэу илэр кычычайыгъ.

Анахъ узлэпизыщэр Шэуджэн лаакъом епхытэ тхыгъэ, лээкъо чыгым игъэлэпсикэ, ялээкъо набгъоу — куудажэу апэрэ Едэпсыкыуае, ежтэ иунагъоу кычычайыгъаагъэр ары. Шэуджэн

мыуухыжки, сабый бын йужкуудахэу зэрэзэдаплуу гъери, ным куаджэу Едэпсыкыуае дэтыгъэ колхозым чанэу тоф зэрэшишшагъэри, Адыгэкъалэ кызыэкошхъэхэм чыпіэ колхозеу «Советская Адыгея» зыфилорэм зэрэшылэжъагъэри, ыкъо-ыпхъухэм япун-гъесэн кызыэрэмшигъэкыагъэри кыашытотыкыгъ нэкүбгъохэм. Шэуджэн Асхад шитү (ежыр яшэ) ыкыи шыпхуущи ил. Ахэр зэкэ сэнэхъат гъэнэфагъэ зыгъотыгъэх, зерифшыуашэу тоф зышлагъэх. Асхад ышыпхъоу Шэуджэн Мерэм поэтесс. Джащ фэдэу усэн-тхэн сэнаущыгъэр ежтэ Шэуджэн Асхад зэрэхэлтиир кычыуамыуагъами огъеу-нэфы.

Лы гъесэгъэ-гупшысаклоу Шэуджэн Асхад итхылъ яхьогу гъэнэфагъэ шынэйгъэм зэрэшыпхыришыгъэр, ар кызыщежжагын зынэсыгын кычычайыгъ. Унэжо гупсэф ышыагъ Асхад. Ильфыгъэхэу Маринэ ыкыи зэтуюазэхэу Руссланэр Людмилэрэ ашгүүшүүкы. Маринэ исэнхъяткэ медик, ау усэнным дехыхы, сэмэркъэу фабэр зыхэлъ усэхэр кыдэхъуух, Русслани Людмили ашпшэрэ юридическэ гъесэнэйгъэ ял, унагъохэр ашыагъэх. Клалэм шьеуиттурэ зы пшьашшэжжыэрэ, Людмилэ — пшьашшэрэ клалэрэ аплих, ахэм ятатэу Шэуджэн Асхад Хъазрэт ыкъор лъэшэу агъэгушло.

«Лъэпсэ пытэм шъхъалэ ёшы» зэрэлорэр шыпкъэ. Академикэу Шэуджэн Асхад зыгъэнасыпшылорэр кызыхъуу ѹэгүүшүүгъэм Ѣэгүүшүүгъоу, ежтэ фэлъякырэр ышыагъ, игугъэ лъагэхэм афэктон сидигъоки зэрилъякырэр ары.

Шэуджэн Асхад Хъазрэт ыкъор зэрэсэгъэу непэ дахэу мэгупшысэ, мэлъыхъо, къегъоты, еушеты, а зэкэ тхылъам регъэкъи. Сыфэлъяло адыгэ

Лы гъесэгъэ-гупшысаклоу Шэуджэн Асхад итхылъ яхьогу гъэнэфагъэ шынэйгъэм зэрэшыпхыришыгъэр, ар кычычайыгъи зынэсыгын кычычайыгъ.

тхыгъошухэп. Ау акылыпшхорэ 1951-1952-ийн дэхэрэ зыхэль шынэйгъэлэжъеу Шэуджэн Асхад мы тофытэ иныр ыпшыз эифагъ, ар тхылъым уеджэ зыхъкіэ кыбгурэло.

Нэклубъо 664-рэ мэхъу. Гүшшалэм кычайуухы. Аштепхытагъэхъе. Ахэм явторхэр ежтэ Шэуджэн Асхад дэхъоу зышлэхъу, ицыфыгъе хабзэрэ игупшысэкіэ гъештэгъонре зигунэсхэр

мыпсынкіеми, ар Шэуджэнным дэхъоу зэрэфэукочыгъэр ыкыи зэрээшүүхыгъэр.

Джащ фэдэу тхылъымкіэ яшошхэр кыриалотыкыгъэх, В. Ф. Барановым итхыгъэу «Жизненный роман» ыкыи Н. Г. Туманьян истатьяу «Человек и учитель огромной энергии» зыфилорэрэмкэ. Мыш дэжжым сэри кычхэзгъэшым сшоинтуу, Асхад итхылъыкіэ инэклубъохэр зэпшыргаагъээ, а цыф

шу зэрильгэхъутыгъэр ежыри, тым кыкіэрихыгъеу, чыгум ыгукъэ пэблэгъэ къодыр армырэу, аштепхытагъэр, еджэгъэ-гъесагъэр, зэлжашаэрэ шынэйгъэлэжхъо зэрэхъутыгъэр, зыцыш адигэ лъэпкъым ыцэ шуукъэ зэрэригъялорэр бгъешшагъоекуу.

«Нир — нэ» ало адигэхэм. Тхылъым Асхад янэ ишүүштэгъэ

шыпхыришыгъэм Ѣэгүүшүүгъоу Шэуджэн Асхад Хъазрэт ыкъом псаунтэгъэ пытэ илэу имурад инхэр дахэу Ѣэгүүшүүгъэм Ѣэгүүшүүгъоу, илакъо, иунахъо посэпти гупсэфынхэр!

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтхэм артыхэр: Шэуджэн Асхад ыкыи итхылъыкіэу «Страницы жизни» зыфилорэм ишшотепль.

